

ΤΡΙΤΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΔΙΚΤΥΟΥ «ΕΛΕΝΗ ΣΚΟΥΡΑ»

για την «Ενίσχυση της Συμμετοχής των Γυναικών
που ανήκουν σε ευπαθείς κοινωνικά ομάδες»
στις πολιτικές διαδικασίες και τα κέντρα λήψης αποφάσεων

Θέματα Συνάντησης

- **Ολοκλήρωση προτάσεων** για την ενίσχυση της συμμετοχής των γυναικών με αναπηρίες στα κέντρα λήψης πολιτικών αποφάσεων.
- **Εισήγηση** από τον κ. Δανιήλ Εσδρά, Επικεφαλής της ελληνικής επιτροπής του Διεθνούς Οργανισμού Μετανάστευσης (ΔΟΜ).
- **Εισήγηση** από τον κ. Θοδωρή Ζέη, Δικηγόρος-Μέλος του Δικτύου Ενίσχυσης και Στήριξης Μεταναστριών (ΔΕΣΜΕ).
- **Εισήγηση** από τον κ. Δημήτρη Παρσάνογλου, Μέλος της ερευνητικής ομάδας του Εργαστηρίου Σπουδών Φύλου του Πάντειου Πανεπιστημίου.
- **Παρουσίαση υλικού** σχετικού με την ενίσχυση της συμμετοχής των μεταναστριών στα κέντρα λήψης πολιτικών αποφάσεων και την πολιτική ζωή.
- **Τοποθετήσεις-Προτάσεις** των φορέων-μελών της Θεματικής Ομάδας Εργασίας για την ενίσχυση της συμμετοχής των μεταναστριών στα κέντρα λήψης αποφάσεων και την πολιτική ζωή.

Υποστηρικτικό Υλικό Συνάντησης¹

Η μετανάστευση αποτελεί ένα φαινόμενο διαχρονικό που λόγω της ποιοτικής και ποσοτικής μετεξέλιξής της, απασχόλησε και συνεχίζει να απασχολεί μελετητές και εμπειρογνώμονες σε διεθνές επίπεδο. Οι παράγοντες που συμβάλλουν στην ανάπτυξη του φαινομένου, ποικίλουν και

¹ Βασική πηγή για την εκπόνηση του Υποστηρικτικού Υλικού της 3^{ης} συνάντησης της Θεματικής Ομάδας Εργασίας για την «Ενίσχυση της Συμμετοχής των Γυναικών που ανήκουν σε ευπαθείς κοινωνικά ομάδες» στις πολιτικές διαδικασίες και τα κέντρα λήψης αποφάσεων, αποτελεί το: Μαράτου-Αλιπράντη, Λ. (επιμ.) (2007), *Η Γυναίκα Μετανάστευση στην Ελλάδα, Τα ευρήματα της Πανελλήνιας Έρευνας του ΚΕΘΙ*, Αθήνα: ΚΕΘΙ

3^η Συνάντηση Θεματικής Ομάδας Εργασίας του Δικτύου «Ελένη Σκούρα»
για την «Ενίσχυση της Συμμετοχής των Γυναικών που ανήκουν σε ευπαθείς κοινωνικά ομάδες» στις
πολιτικές διαδικασίες και τα κέντρα λήψης αποφάσεων

εξαρτώνται από κοινωνικούς, οικονομικούς, πολιτικούς και θρησκευτικούς λόγους. Επομένως, η προσέγγιση στο θέμα της μετανάστευσης χρειάζεται να είναι πολυπαραγοντική, διεπιστημονική και πολύ-επίπεδη, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαίτερες πολιτικές, οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες σε εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο.

Καθώς δεν υφίσταται ένας κοινά αποδεκτός ορισμός της μετανάστευσης, και η εννοιολογική της σημασία διαφοροποιείται στο χώρο και χρόνο, συνήθως αναφερόμαστε στη μετανάστευση ως εκείνη τη διαδικασία **εκούσιας μετεγκατάστασης ενός ατόμου από τη χώρα του/της σε μία άλλη χώρα, με στόχο την αναζήτηση εργασίας και γενικότερα καλύτερων συνθηκών διαβίωσης**. Έχουν διατυπωθεί, όμως, ορισμοί που καλύπτουν νοηματικά τόσο εθελοντικές/εκούσιες όσο και ακούσιες μετακινήσεις. Σύμφωνα με τον Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης (Δ.Ο.Μ.), ο όρος μετανάστευση περιλαμβάνει τη **«μετακίνηση προσφύγων, εκτοπισμένων ατόμων, ξεριζωμένων ατόμων, καθώς επίσης και οικονομικών μεταναστών»**.

Σχετικά με τη γυναικεία μετανάστευση, την τελευταία δεκαετία έχει επικρατήσει στη διεθνή βιβλιογραφία ο όρος **«θηλυκοποίηση»** της μετανάστευσης, ο οποίος περιγράφει την τάση να αποτελούνται τα μεταναστευτικά ρεύματα από όλο και περισσότερο από γυναίκες. Η τάση αυτή αναφέρεται σε ποιοτική παρά σε ποσοτική διαφορά της σημερινής μετανάστευσης των γυναικών από εκείνη του παρελθόντος. Πρόκειται συγκεκριμένα για την τάση της συμμετοχής των γυναικών στα μεταναστευτικά ρεύματα ως αυτόνομων υποκειμένων, παρά ως εξαρτημένων ατόμων που συνοδεύουν άνδρες μετανάστες.

Διαφαίνεται δε ότι τα τελευταία χρόνια και αναφορικά με τους λόγους και τους τρόπους μετανάστευσης των γυναικών, συναντάμε στη βιβλιογραφία μία βασική διάκριση ανάμεσα σε **εξαρτημένες και ανεξάρτητες μορφές γυναικείας μετανάστευσης**. Στην πρώτη περίπτωση, οι γυναίκες μεταναστεύουν ακολουθώντας τους συζύγους ή τις οικογένειές τους. Η μετανάστευση για λόγους οικογενειακής συνένωσης θεωρείται ο ευκολότερος τρόπος νόμιμης εισόδου σε ορισμένες χώρες, εξαιτίας των περιοριστικών μεταναστευτικών πολιτικών που εφαρμόζονται στις χώρες υποδοχής. Στη δεύτερη περίπτωση, στις ανεξάρτητες μορφές γυναικείας μετανάστευσης, οι γυναίκες μεταναστεύουν μόνες ή πριν από τους συζύγους τους. Στις χώρες υποδοχής, παράγοντες ευνοϊκοί για την ανεξάρτητη μετανάστευση των γυναικών θεωρούνται η αγορά εργασίας και ο καταμερισμός εργασίας κατά φύλο, που μπορεί να προσφέρουν περισσότερες ευκαιρίες απασχόλησης στις γυναίκες. Μία σύνθετη προσέγγιση υποστηρίζει ότι υπάρχουν περιπτώσεις που μπορεί μεν οι γυναίκες (έγγαμες ή άγαμες) να μεταναστεύουν μόνες τους, αλλά παραμένουν εξαρτημένες από την οικογενειακή ομάδα, καθώς η μετανάστευση αποτελεί τρόπο επίλυσης των (οικονομικών) προβλημάτων της οικογένειας και επίτευξης των (οικονομικών) στόχων της. Μέσα σε

3^η Συνάντηση Θεματικής Ομάδας Εργασίας του Δικτύου «Ελένη Σκούρα»
για την «Ενίσχυση της Συμμετοχής των Γυναικών που ανήκουν σε **ευπαθείς κοινωνικά ομάδες**» στις
πολιτικές διαδικασίες και τα κέντρα λήψης αποφάσεων

ένα τέτοιο πλαίσιο, οι μετανάστριες γίνονται το μέσο επίτευξης οικογενειακών στόχων και διατηρούν σχέση αλληλεξάρτησης με την οικογενειακή ομάδα.

Όσον αφορά την **επίδραση της μεταναστευτικής εμπειρίας στο ρόλο και τη θέση της γυναίκας στην οικογένεια, στην εργασία και στην κοινωνία**, υπάρχουν διαφορετικές προσεγγίσεις. Σύμφωνα με μία άποψη, η διαδικασία της μετανάστευσης έχει θετική επίδραση για τη θέση και το ρόλο της γυναίκας, δηλαδή ενδυναμώνεται και βελτιώνεται η θέση των γυναικών στην οικογένεια και στην κοινωνία γενικότερα. Η θετική αυτή επίδραση αποδίδεται στη χαλάρωση του κοινωνικού ελέγχου και στην είσοδο των γυναικών μεταναστριών στην αγορά εργασίας, που φαίνεται να οδηγεί σε ανακατανομή της εξουσίας μέσα στην οικογένεια/ζευγάρι, στην αύξηση της συμμετοχής των γυναικών στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων και στην εγκατάλειψη παραδοσιακών ρόλων και καθηκόντων.

Η άλλη όψη του νομίσματος είναι ότι η μετανάστευση έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση της γυναικείας εξάρτησης και τη χειροτέρευση της θέσης της γυναίκας μέσα στην οικογένεια και την κοινωνία. Σε αυτή την περίπτωση, οι παράγοντες που επιδρούν αρνητικά είναι η διπλή εργασία, εντός και εκτός σπιτιού, η έλλειψη υποστηρικτικών δικτύων, η άγνοια της γλώσσας και, ορισμένες φορές, η νομική εξάρτηση από το σύζυγο της νόμιμης παραμονής της γυναίκας στη χώρα υποδοχής. Συχνά δε, η αναδίπλωση σε παραδοσιακούς ρόλους επιλέγεται ή επιβάλλεται ως μηχανισμός προσαρμογής των γυναικών στο νέο περιβάλλον.

Μία τρίτη προσέγγιση επιχειρεί να συνθέσει τις δύο προηγούμενες, υπογραμμίζοντας τόσο τη θετική όσο και την αρνητική επίδραση της μεταναστευτικής εμπειρίας πάνω στη θέση και το ρόλο των γυναικών. Οι γυναίκες μετανάστριες επιφορτίζονται με περισσότερες υποχρεώσεις συμμετέχοντας στην έμμισθη απασχόληση, ενώ ταυτόχρονα στερούνται ή δέχονται λιγότερη βοήθεια από άτυπα δίκτυα στήριξης στις χώρες προέλευσής τους, από την άλλη όμως, τους δίνονται περισσότερες ευκαιρίες για οικονομική ανεξαρτησία, που μπορεί, με τη σειρά της, να προκαλέσει επαναπροσδιορισμό των θέσεων και των ρόλων τους.

Από το 1994 μέχρι το **Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του 1999** σημειώθηκε μια αλλαγή στάσης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας που είχε ως αποτέλεσμα τη λήψη νομοθετικών μέτρων για την προστασία των μεταναστών ανάμεσα στους οποίους συγκαταλέγονται οι γυναίκες και τα παιδιά που είναι και οι πιο αδύναμες κοινωνικές ομάδες. Οι προϋποθέσεις παραμονής μεταναστριών στις χώρες των κρατών μελών όπως και η οικογενειακή επανένωση και η πρόσβαση στην απασχόληση αποτελούσαν ζητήματα κοινού ενδιαφέροντος και γι' αυτό εντάσσονταν στο πεδίο της συνεργασίας που προβλέπεται από τον τίτλο VI της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η Επιτροπή του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών για την Εξάλειψη των Φυλετικών Διακρίσεων, αναγνωρίζοντας την ανάγκη διασύνδεσης των πεδίων διάκρισης με το κοινωνικό,

3^η Συνάντηση Θεματικής Ομάδας Εργασίας του Δικτύου «Ελένη Σκούρα»
για την «Ενίσχυση της Συμμετοχής των Γυναικών που ανήκουν σε **ευπαθείς κοινωνικά ομάδες**» στις
πολιτικές διαδικασίες και τα κέντρα λήψης αποφάσεων

οικονομικό, πολιτικό και νομικό πλαίσιο, το 2000 στις Γενικές Συστάσεις που αφορούν στις έμφυλες διαστάσεις των φυλετικών διακρίσεων (XXV)², υπογραμμίζει ότι οι φυλετικές διακρίσεις παρουσιάζονται κυρίως εναντίον των γυναικών ή τις επηρεάζουν με διαφορετικό τρόπο ή σε διαφορετικό επίπεδο σε σχέση με τους άνδρες. Επισημαίνει, επίσης, ότι, για τον εντοπισμό των φυλετικών διακρίσεων, είναι αναγκαία η ρητή αναγνώριση των διαφορετικών εμπειριών ζωής ανδρών και γυναικών τόσο στη δημόσια, όσο και στην ιδιωτική σφαίρα.

Επιπλέον, η «**Διακήρυξη της Παγκόσμιας Διάσκεψης κατά του ρατσισμού, των φυλετικών διακρίσεων, της ξενοφοβίας και της μη ανοχής**»³ του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (2001) υπογραμμίζει ότι ο ρατσισμός και οι φυλετικές διακρίσεις ισχυροποιούνται όταν στρέφονται ενάντια σε γυναίκες και κορίτσια, επιδεινώνοντας τις συνθήκες ζωής τους και περιορίζοντας τα δικαιώματά τους (Άρθρο 69). Η ίδια Διακήρυξη αναγνωρίζει την ανάγκη ένταξης έμφυλης οπτικής στις πολιτικές, τις στρατηγικές και τα προγράμματα δράσης κατά του ρατσισμού, των φυλετικών διακρίσεων, της ξενοφοβίας και της σχετικής μη ανοχής προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι πολλαπλές διακρίσεις.

Γενικές κατευθύνσεις προς συζήτηση για τη Διατύπωση Προτάσεων

- Κατά φύλο, εθνικότητα και καθεστώς διαμονής **καταγραφή** των μεταναστών στην Ελλάδα.
- Η ενίσχυση της συμμετοχής των μεταναστριών στις δομές λήψης αποφάσεων προϋποθέτει την ανάπτυξη πολιτικών για την **ένταξη** τους στην αγορά εργασίας, την εκπαίδευση, την κοινωνία κ.λπ.
- **Νομοθετικές παρεμβάσεις** για τη διευκόλυνση της ένταξης των μεταναστών/τριών σε όλους τους τομείς της δημόσιας ζωής.
- **Απλοποίηση ή/και προσαρμογή γραφειοκρατικών διαδικασιών** τις οποίες καλούνται να διεκπεραιώσουν μετανάστες/τριες (π.χ. άδεια διαμονής, απόκτηση ελληνικής υπηκοότητας).
- **Ενημέρωση** και δράσεις με σκοπό την ισότιμη ένταξή τους στην ελληνική κοινωνία και την ανατροπή των φυλετικών και έμφυλων στερεοτύπων που αναπαράγουν διακρίσεις εις βάρος των μεταναστριών.

² Επιτροπή του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών για την Εξάλειψη των Φυλετικών Διακρίσεων (2000), *Γενικές Συστάσεις που αφορούν στις έμφυλες διαστάσεις των φυλετικών διακρίσεων (XXV)*, στο: [http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/\(Symbol\)/76a293e49a88bd23802568bd00538d83?Opendocument](http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/(Symbol)/76a293e49a88bd23802568bd00538d83?Opendocument) (προσπελάστηκε: 05/03/2013)

³ Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (2001). *Διακήρυξη της Παγκόσμιας Διάσκεψης κατά του Ρατσισμού, των Φυλετικών Διακρίσεων, της Ξενοφοβίας και της Μη Ανοχής*, στο: <https://www.un.org/WCAR/durban.pdf> (προσπελάστηκε: 05/03/2013)

3^η Συνάντηση Θεματικής Ομάδας Εργασίας του Δικτύου «Ελένη Σκούρα» για την «Ενίσχυση της Συμμετοχής των Γυναικών που ανήκουν σε **ευπαθείς κοινωνικά ομάδες**» στις πολιτικές διαδικασίες και τα κέντρα λήψης αποφάσεων

- **Ενημέρωση** των μεταναστριών σχετικά με τα δικαιώματά τους στην Ελλάδα.
- Συμμετοχή **κοινωνικών δικτύων**, τυπικών και άτυπων (π.χ. πολιτιστικοί σύλλογοι) και στην άσκηση μεταναστευτικής πολιτικής.
- **Διασφάλιση της συμμετοχής των μεταναστών/τριών** στο σχεδιασμό, την εφαρμογή, την αξιολόγηση και τον επανασχεδιασμό κάθε **προγράμματος** που τους/τις αφορά.
- Συμμετοχή των μεταναστευτικών οργάνων/συνδέσμων στη **δημόσια διαβούλευση** για ζητήματα που σχετίζονται με τη μεταναστευτική πολιτική.

Το Έργο: «**Ενθάρρυνση και υποστήριξη της συμμετοχής των γυναικών σε θέσεις πολιτικής ευθύνης και εκπροσώπησης σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο πολιτικής**» υλοποιείται από το Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας και εντάσσεται στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα: «Διοικητική Μεταρρύθμιση» στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ.

Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας (Κ.Ε.Θ.Ι.)
 Χαρ. Τρικούπη 51 & Βαλτετσίου, 106 81 Αθήνα
 Τηλ.: 210 3898000, fax: 210 3898079
 E-mail: kethi@kethi.gr, kethi@gynaikes-politiki.gr

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ

ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ
ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

3^η Συνάντηση Θεματικής Ομάδας Εργασίας του Δικτύου «Ελένη Σκούρα»
 για την «Ενίσχυση της Συμμετοχής των Γυναικών που ανήκουν σε **ευπαθείς κοινωνικά ομάδες**» στις
 πολιτικές διαδικασίες και τα κέντρα λήψης αποφάσεων

Πέμπτη 26 Σεπτεμβρίου 2013